

Per tal de no carregar de notes a peu de pàgina aquest estudi, sols hi figuren les que pensem que són imprescindibles per a la bona relació de textos. Pel que fa al lèxic que podria portar problemes de comprensió, en els documents que hem analitzat, aquí us oferim les breus definicions d'una vintena de mots claus.

Absolució de crèdit: Declaració davant de notari conforme hom ha rebut una determinada quantitat d'un deutor al qual redimeix.

Alou: Propietat territorial lliura i exempta de tota càrrega i dret senyorial.

Àpoca: Carta de pagament, rebut o qualsevol altre document en el qual el creditor declara que el deutor ha pagat la quantitat deguda.

Benefici: Càrrec que l'església confereix canònicament, al qual va annexa una renda.

Capbreu: Document o manual on hom anotava, de forma abreujada i en períodes cronològics espaiats, les confessions o reconeixements fets pels enfiteutes als seus senyors directes, per tal de conservar memòria o prova de la subsistència dels drets dominicals.

Cens: Quantitat que pagava el pagès al senyor per a poder treballar la terra i gaudir-ne de l'úsdefruit. Podem diferenciar entre els censos proporcionals i en productes, d'aquells altres en monedes o en metàl·lic.

Delme: Desena part de les collites i de tota la producció, que havia de ser lliurada a institucions eclesiàstiques, l'església parroquial i el bisbe, tot i que de vegades anava a parar al senyor de la regió o, fins i tot, al rei.

Dret de casa: Dret que emparava tots els membres d'una casa, segons el qual cap dels integrants podia ser foragitat de la llar on s'havia nascut i conviscut. Aquest dret protegia a la família dels possibles canvis de possessió i famílies, així com dels excessos d'autoritat dels hereus.

Emfiteusi: Dret real sobre una cosa aliena fructífera, que permet d'usarne, gaudir-ne i disposar-ne mitjançant l'obligació de millorar-la, pagar una pensió i respectar els altres drets que la llei o el pacte reserven a l'atorgant.

Establiment: Concessió d'un bé, sent en emfiteusi. Podem diferenciar la carta precària, que trobem a l'alta Edat Mitjana, de l'establiment

emfitèutic, que difon els segles XII i XIII i que suposava pel pagès la possibilitat d'alienar, i per ea senyor el dret de cobrar una entrada i els drets de fàdiga i lluïisme.

Fàdiga: [*també escrit fàtica*]: Dret que tenia el senyor directe d'un bé seent de recuperar-ne el domini útil quan l'emfiteuta volia alienar-lo, pagant el mateix que la persona interessada en adquirir-lo.

Fideïcomís: Disposició segons la qual una persona, en testament o en capítols matrimonials, deixa tots els béns o una part a una altra persona amb l'encàrrec que els conservi i els transmeti a un tercer, anomenat fideïcomissari. D'aquesta manera, aquesta categoria jurídica permet un manteniment de la solidaritat i del patrimoni familiar.

Llegítima: la llegítima catalana és la quarta part del valor dels béns a la mort del causant, repartida entre porcions iguals entre els descendents legítims, l'hereu comprès. Es farà efectiva, a elecció de l'hereu que ha de pagar les llegítimes, amb diner o amb béns heretats.

Lliure: Unitat de compte. Una lliure eren 20 sous. També era la unitat de pes de les monedes equivalent a 327 grams.

Llòçol: Quantitat que havien de lliurar forçosament com a destret senyorial els pagesos al senyor jurisdiccional per usar la ferreria del lloc.

Primícia: Renda eclesiàstica que suposava el pagament per part del pagès d'una part de les collites. Era una quantitat més petita que el delme i variava en funció de la legislació de cada regió.

Sous: Unitat de compte. Moneda d'origen carolingi subdivisòria de la lliure. 20 sous equivalien a una lliure. Quan al segle XIII va néixer una moneda amb el valor d'un sou, va passar a denominar-se croat, ral o gros.

Tasques: Cens que suposava el lliurament de l'onzena part de les collites al senyor. Amb el temps, fou transformat en un cens fix i en metàl·lic.

Violari: Pensió anual que dóna a la persona que entra en religió el posseïdor dels béns paterns.¹

1. Definicions extretes de les següents obres:

- BOLÓS, Jordi: *Diccionari de la Catalunya medieval* (segles VII-XV), Ed.62. Col. EL Cangur, Barcelona, 2000.
- *Enciclopèdia Catalana*.
- GIBERT, J: *La masia catalana*, Ed. Millà. Barcelona, 1985.